

**LA SITUACIÓ GEOPOLÍTICA MUNDIAL
LES PERSONES REFUGIADES, CAUSES I CONSEQÜÈNCIES
XIV CURS DE COOPERACIÓ I SOLIDARITAT INTERNACIONAL
RUBÍ, 27, 28 I 29 DE NOVEMBRE 2015**

**APRENTATGE COOPERATIU: PROPOSTA PER A UNA ACCIÓ
EDUCATIVA INTERCULTURAL, EXPERIÈNCIA A L'INS DUC DE
MONTBLANC DE RUBÍ**

Montse Flores

Professora de llengua i literatura catalanes

Dinamitzadora de grups de lectura a persones nouvingudes

Voluntària de la Presó Model de Barcelona

*A mi, francament, la immigració no em fa por:
Els que em fan por de veritat són els que volen
fer-me tenir por amb la immigració. És una
realitat que els humans tinguem por; sovint
moltes pors, pors diverses. Però la por no és
una sensació natural –com el fred o el dolor–
sinó un sentiment construït, provocat per tot el
que ens han ensenyat.*

Josep M. Terricabras

L'objectiu d'aquesta reflexió és donar a conèixer la meva experiència amb alumnat nouvingut. En primer lloc, faré una mica d'història del canvi del procés migratori en el nostre centre i, després, explicaré les estratègies que porto a terme dins i fora de l'aula per tal que ningú se senti exclòs.

L'arribada de nouvinguts al nostre centre educatiu ha canviat considerablement d'un temps ençà. Fa quinze anys, el flux migratori era molt elevat al nostre institut. Comptàvem amb una aula d'acollida en la qual hi havíem arribat a tenir fins a 35 alumnes procedents bàsicament del Marroc, Amèrica Llatina i la Xina. El curs era un degoteig constant d'arribada d'alumnes que, en la majoria dels casos, arribaven amb un nivell de competències bàsiques molt baix i deficiències en la primera llengua. L'aula d'acollida feia de pont amb l'aula ordinària. El centre seguia un pla vehiculat pel tutor. El recurs d'aquesta aula

estava destinat als alumnes que feia menys de dos anys que havien arribat a Catalunya. Funcionava a partir de dues finalitats bàsiques: acollir emocionalment i ensenyar la llengua per tal de facilitar l'accés a l'aula ordinària i poder seguir el currículum.

Des de l'aula d'acollida també es feia repàs de totes les àrees del currículum per tal de reforçar les matèries no lingüístiques (matemàtiques, ciències...). L'alumnat nouvingut disposava d'un horari adaptat que preveia un nombre d'hores de coneixement de la llengua a l'aula d'acollida i unes altres hores a l'aula ordinària per tal que l'alumne/a es relacionés amb el seu grup.

En aquests moments, el nostre institut no disposa d'aula d'acollida i el nombre d'aquestes aules a Catalunya s'ha reduït a la meitat. La immigració ha disminuït de la forma com ens arribava fa uns cursos. Continuem rebent alumnes nouvinguts que cal atendre i integrar. Sense el recurs d'aula d'acollida és més difícil donar una bona atenció, cal aprofitar les hores d'alguns professors i fer adaptacions curriculars dins l'aula ordinària. Des dels centres seguim lluitant perquè no ens retallin recursos materials i humans com ja ve passant amb la política de retallades del departament.

Val a dir que des de l'administració no sempre rebem la formació necessària per dirigir la nostra tasca, definir estratègies que marquin un full de ruta per atendre les necessitats dels nouvinguts. Tots som diferents i el punt de partida no és sempre el mateix.

Des dels centres educatius ens seguim trobant amb alumnes que no han estat escolaritzats o que ho han estat de forma irregular. En alguns casos, a banda del poc nivell de competències en algunes àrees afegim, a més, dificultats o alteracions en l'adquisició del llenguatge (dislèxia) o les matemàtiques (discalcúlia), trastorns de comportament o en el ritme d'aprenentatge que no han estat tractats o diagnosticats. Aleshores és quan cal activar un protocol d'actuació per detectar i diagnosticar l'alumnat i, posteriorment, fer un currículum adaptat.

Des de la coordinació de llengua i cohesió social de l'institut es promouen la igualtat d'oportunitats per tal d'evitar qualsevol tipus de marginació al centre.

A banda de la tipologia diferent d'alumnat, cal no oblidar que ens trobem davant una persona que ha de començar, que s'ha d'adaptar i que, d'entrada, en la majoria dels casos no es pot comunicar com ho faria en la seva primera llengua.

Ens agradi o no, encara hi ha al voltant nostre moltes actituds de rebuig. Davant la diversitat de cultures que hi ha en la nostra societat, augmenta la tendència a considerar aquest fet com una font de problemes. Tot i que la majoria de la gent afirma que "no és racista", es comprova que els prejudicis contra persones d'altres cultures no tan sols continuen vius, sinó que fins i tot es refermen.

Per això, des de la tutoria i des de la classe de qualsevol matèria es pot fer un tractament de la diversitat i la interculturalitat per tal d'ajudar a la integració, a qüestionar estereotips i prejudicis i transmetre que la diversitat pot ser una valuosa font d'enriquiment personal i cultural.

Sempre he pensat que les programacions didàctiques han de ser vestits a mida segons les necessitats educatives de l'alumnat. Una programació mai no hauria de ser un document estàtic.

Programar vol dir reconduir la tasca docent per tal que tot l'alumnat assoleixi els objectius que ens hem marcat.

No puc entendre la meva feina sense posar-me en la pell dels altres.

Cal adaptar totes les matèries als diferents ritmes d'aprenentatge i, sobretot, que de a tots els coneixements se'n pugui veure una aplicació pràctica i funcional dins i fora de l'aula.

Quan ens arriba alumnat nouvingut a secundària, el procés d'adaptació és molt més complex que a primària. Sovint ens trobem amb alumnes desubicats, sense referents al centre.

Des del primer moment és molt important fer un acompanyament per tal de reforçar la primera acollida. Des de la tutoria és bàsic començar a crear un teixit personal tipus “apadrinament” per tal que les estones d’esbarjo o els canvis entre classe no deixin l’alumne sol.

A la tutoria, treballem amb tot el grup classe fent sessions de sensibilització per tal de fer veure a tot el grup classe el daltabaix que suposa en la vida de les persones haver abandonat el país d’origen i començar de nou.

Creuar fronteres suposa un impacte emocional que en la majoria dels casos és una mena de dol amb què cal aprendre a conviure.

A primària, l’adaptació és més espontània, a través del joc. A secundària, els adolescents tenen plena consciència del que està passant i, si tenim en compte que en l’etapa de l’adolescència es produeixen canvis importants que condicionen i forgen la nostra personalitat, encarar l’adolescència amb l’objectiu d’establir vincles, aprendre una nova llengua, adaptar-se a una nous costums i a un sistema educatiu totalment diferent al que havien dut a terme fins al moment, no és fàcil.

A banda de tot el que s’ha deixat, cal fer l’esforç de trobar un espai dins el grup amb la dificultat que suposa entrar en una cultura totalment diferent a la individual. Integrar-se a la cultura i la llengua del país d’acollida en cap cas suposa renunciar a la identitat.

Al voltant dels nouvinguts sovint es genera un distanciament per part d’alguns alumnes que veuen en la diferència el tret de sortida per donar peu al conflicte però també és cert que no tothom veu l’acolliment com un problema.

En aquest sentit, des del centre educatiu és fonamental treballar des d’un enfocament cooperatiu i transversal. Junts aprenem millor. Junts ens ajudem. El que jo no sé, ho saps tu i, entre tots, som un equip. Allò que ens diferencia és el que ens uneix.

Es tracta d’aprendre a partir de les emocions; a partir d’un seguit d’estratègies empàtiques que afavoreixin la cooperació, el desig de compartir.

Des de l'aula cal crear situacions per tal d'identificar i eliminar estereotips negatius sobre les cultures diferents respecte a la individual. Totes les matèries del currículum es poden treballar de forma transversal per tal de desenvolupar el pensament crític i desenvolupant actituds positives davant les dificultats que poden sorgir en la convivència.

El treball cooperatiu ens ensenya a cooperar per aprendre i a aprendre a cooperar. És la base de l'estratègia didàctica inclusiva per atendre tot l'alumnat amb necessitats educatives diverses.

Aquesta estratègia m'ha estat de molta utilitat per dissenyar actuacions encaminades a cohesionar el grup i acollir les persones nouvingudes. Aprendre a treballar en equip és predisposar a la cooperació, a convertir l'aula en una petita comunitat d'aprenentatge i a aprendre un recurs que ens ajudarà a ser futurs ciutadans i ciutadanes, a teixir una xarxa de cohesió: avui jo per tu, demà tu per mi, l'endemà nosaltres per a vosaltres i l'endemà de demà passat vosaltres per a uns altres... i, així, anem teixint i fem xarxa.

Els jocs de coneixement, de cohesió, de cooperació, de distensió i de resolució de conflictes ens ajuden a formar-nos com a persones. Tots, absolutament tots, som importants a l'hora de fer equip. Cadascú aporta els seus recursos i habilitats per arribar a un objectiu comú: entre tots, ho fem tot.

Aquesta dinàmica de treball ens fa reflexionar sobre la selecció ètnica de la immigració. Hi ha immigrants de primera i immigrants de segona. Tots som diferents però no tothom està discriminat. No totes les persones nouvingudes són vistes de la mateixa manera.

L'institut és un reflex del que passa al món. És un microcosmos on es reproduïxen infinitat de situacions que passen a la societat. Per això, en el context d'aula, on tots tenim les mateixes obligacions i drets és un marc idoni per treballar pautes i dinàmiques de conducta.

Sovint, les persones tendim a fer classificacions i generem situacions de discriminació. És responsabilitat nostra dotar l'alumnat d'eines i recursos per ser ciutadans crítics i responsables, amb veu i vot.

On no arriba la nostra tasca docent, arriben els recursos externs de suport: tallers d'estudi assistit (TEA) organitzats per alumnes d'Autònoma Solidària, Aula Jove, programes de seguiment individual al centre de mà d'estudiants en pràctiques de tècnics d'integració social, voluntariat a l'hora del pati, etc.

És responsabilitat de tota la comunitat educativa pensar en el tractament global de la persona, sigui quina sigui la procedència de cadascú. Cal seguir treballant per una escola pública i de qualitat, una escola integradora, inclusiva i que garanteixi la igualtat d'oportunitats per a tots.

La diversitat no exclou l'anul·lació de cap tret d'identitat; educar vol dir, també, ajudar a pensar. La desconeixença i la por paral·litzen i anul·len.

Educació vol dir, també, oferir la mà i dir: sóc aquí per ajudar-te.